

La directora d'aquesta revista de lletres em convida a participar en aquest diàleg, una mica mut, tot cal dir-ho, perquè des d'un mitjà vegetal és impossible la interacció, a partir d'una contundent sentència de Valentí Puig: «El nacionalisme és un last per a la cultura catalana». Vaig acceptar l'encàrrec per respecte i per amistat, però ja els adverteixo que no tinc gaires ganes de posar-me a discutir, una altra vegada, sobre una qüestió que ha estat debatuda a bastament des dels anys seixanta i que, normalment, diu més coses sobre el pensament polític de cadascú que no pas què li passa a la literatura catalana. També podria haver declinat l'ofertament i instar a l'amiga Pazo a reproduir l'article «L'estranya banalitat de Valentí Puig», de Lluís A. Baulenas, publicat al diari Ara del 7 de desembre de 2013.

Coincideixo amb Baulenas gairebé en el cent per cent del que argumenta contra la tesi defensada per Puig al seu article «Los lectores que faltan», publicat a *El País* el 2 de desembre de 2013. Certament, Baulenas escriu que Puig és realment banal quan gosa escriure que qui escriu en català ho pot fer millor o pitjor, però per descomptat que no serà més escriptor per ser nacionalista —nacionalista català, val dir. Oi tant! Però com ja li va dir Baulenas, això es pot aplicar a qualsevol nacionalitat: espanyola, italiana o flamenca. El nacionalisme no ajuda a formar bons escriptors. Com tampoc no hi ajuda en res ser de dretes o d'esquerres, físic o sifilitic. Per ser bon escriptor cal alguna cosa més que condicions exògenes. Cal tenir, en primer lloc, talent. Una mica, si més no. Sense talent no hi ha creativitat ni històries. I sense històries no hi ha ni novel·les ni poesia. Una altra qüestió és l'aspecte formal que prenguin la prosa i els versos resultants d'un veritable procés creatiu. O si la literatura ha de ser així o aixà. Puig és d'aquells autors que creuen en les literatures articulades i no en les que es fonamenten en la ruptura o l'experimentalisme. Ho va deixar anar en una entrevista del gener del 2011 quan va retornar a Barcelona després d'uns anys a Madrid. És una opinió que no crec que compartissin ni Enric Casassas ni Miquel de Palol ni molts altres escriptors que han afegit creativitat i talent a la literatura escrita en català amb exigència i ambició.

La lleugera mandra que ens envolta

Em fa l'efecte que el problema de la literatura en català, o si es vol la literatura catalana, que per a mi inclouria tota la literatura que es produeix a Catalunya, no deriva dels efectes «perniciosos» del nacionalisme, que no veig que sigui cap virus que afecti especialment els escriptors en català, sinó de mandra. De falta d'exigència literària i de crisi creativa. I en alguns casos, el problema és fins i tot d'incapacitat manifesta per dominar la llengua. La manca de talent sumada a una pobra capacitat expressiva comporta que, sovint, la literatura catalana sigui tediosa, antiga i d'un realisme gairebé historicista. Quan Puig escriu que ha «aumentado el uso social del catalán pero sin acceder a una mayor proyección significativa como lengua de cultura exigente» —*El País*, 16-12-2012—, sembla com si volgués trans-ferir al públic, a les polítiques culturals

o a les escoles la responsabilitat de la manca de lectors en català. Potser sí, però servir d'és dels que creu que segurament els autors, els autors mandrosos, que n'hi ha molts, i els editors irresponsables, que encara n'hi ha més, també són culpables de no tenir lectors.

Un aspecte que es podria discutir és per què els bons escriptors no poden viure de la literatura. Ho atribueixo, sobretot, a la mala gestió de la política de traduccions que es fa en aquest país. Molts viuen de fer articles a tant la peça, cosa que els impedeix de centrar-se en el procés creatiu, que és sempre tortuós o complicat. Els escriptors actuals escriuen per a un mercat molt limitat demogràficament parlant, i amb poca tradició lectora, ja ho sabem. Com també sabem que el públic català és tan poc lector com ho és l'espanyol però amb el handicap que disposa d'un mercat molt més petit. Probablement, a més, hem gastat massa energies a definir l'essència de la cultura catalana que a fer-la, que és el que denunciava Puig el 2004 en el seu assaig *L'os de Cuvier*. És clar que un mercat reduït no hauria de ser una excusa. Vastès no s'han preguntat mai per quins set sous els taulells de les llibreries són plens de llibres d'escriptors suecs, israelians o eslovens quan demogràficament Suècia, Israel i Eslovènia són estats tan poc poblats com nosaltres? És que el lector català sap llegir suec, hebreu o eslovè? No, evidentment que no. Llegim autors suecs, israelians, eslovens o búlgars perquè en aquests països els governs gasten molts diners per traduir a altres llengües els seus autors més destacats. En aquest cas, per tant, caldrà concloure que el nacionalisme ho estat la millor política per projectar cap a l'exterior autors que saben explicar històries i les saben escriure. Potser la solució de veritat és aquesta.

L'any 1938 Borges va escriure, referint-se al poeta Leopoldo Lugones que feia poc que havia mort, que «sus razones casi nunca tenían razón, sus adjetivos y metáforas, casi siempre». El mateix es podria dir de Valentí Puig, que viu, com Lugones, escindit entre la dedicació a la creació literària i els excessos irreprimibles del personatge públic. De l'articulista d'opinió.